

ATATÜRK'ÜN ÇİFTLİK VE ARAZİLERİNİ DEVLET HAZINESİNE BAĞIŞLAMASI

ATATURK'S DONATION HIS FARM AND ESTATES TO THE NATIONAL TREASURY

Yrd. Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK*

GİRİŞ

Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında Türkiye'de, nüfusun büyük bir çoğunluğu tarımla uğraşmaktaydı.¹ Bu yüzden ülke ekonomisi, hemen hemen tümüyle, tarıma dayanmakta,² ihracatın önemli bir kısmını da tarımsal ürünler oluşturmaktaydı.³ Ancak her alanda olduğu gibi tarım alanında da büyük bir geri kalmışlık vardı. Bu geri kalmışlığı ortadan kaldırmak isteyen Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurduktan hemen sonra, Türk köylüsüne modern tarım yöntemlerini öğretmek için, bizzat kendisi çiftçilik yaparak rehber olmak istemiştir.⁴ Bu amaçla ülkenin pek çok yerinde arazi ve çiftlikler satın almıştır. Satın aldığı bu arazi ve çiftliklerin finansmanını da Hindistan'dan Millî Mücadele'ye destek amacıyla şahsına gönderilen para ile karşılamıştır. Atatürk'ün sahiplerinden veya metruk mallar idaresinden satın aldığı arazi ve çiftlikler şunlardır: Ankara civarında Orman Çiftliği'ni teşkil eden vâsi arazi, Silifke yakınında Tekir ve Şövalye Çiftliği, Tarsus'ta Piloğlu Çiftliği, Dört Yol'da Karabasamak Çiftliği ile büyük bir portakal bahçesi, Yalova'da Baltacı ve Millet Çiftliği. Atatürk'ün bu çiftliklere ve arazilere ödediği para miktarı 100-120 bin

* Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, Elazığ. zcakmak@firat.edu.tr.

¹ Yahya S. Tezel, Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1994, s. 112; Çelik Aruoba, "Cumhuriyet'in Kuruluş Yıllarında Türkiye'nin Tarımsal Yapısı ve Tarıma Yönelik Politikalar", Atatürk Dönemi Ekonomi Politikası ve Türkiye'nin Ekonomik Gelişmesi Semineri, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1982, s. 79.

² Yüksel Ülken, Atatürk ve İktisat, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1984, s. 12.

³ Oya Silier, Türkiye'de Tarımsal Yapının Gelişimi (1923-1938), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 1981, s. 51.

⁴ Fazıl Dalay, "Atatürk, Ankara Orman Çiftliği'ni Nasıl ve Niçin Kurdu?", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, IV / 11 (Mart 1988), s. 503.

lira civarındadır.⁵ Satın aldığı bu çiftlik ve arazilerin dışında Atatürk'e, bazı kentlerde yerel yönetimlerin ya da doğrudan doğruya halkın girişimiyle, köşkler ve bağ evleri de bağışlanmıştır.⁶

Atatürk'ün arazisini satın alarak kurduğu en önemli çiftlik Ankara'daki Orman Çiftliği'dir.⁷ Ankara'da kurmayı planladığı bu çiftliğin çorak arazisi için uzmanlar Atatürk'e: "*Burası bir çiftlik kurulması için aranan vasıflardan hiçbirini taşıyor.*" şeklinde raporlar vermişlerdi. Ancak Atatürk, uzmanların bu raporlarına rağmen, burada bir çiftlik kurmaya karar vermiştir.⁸

⁵ Atatürk döneminde Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği yapmış olan Hasan Rıza Soyak, hatıralarında Hindistan'dan gelen paranın Atatürk tarafından kullanımı ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir: "Atatürk'ün başlattığı çetin mücadeleye yardım amacıyla Hindistan'dan şahsına yekûnu takriben beş-altı yüz bin lira kadar tutan bir para gönderilmişti. O, bu paranın beş yüz bin lirasını Büyük Taarruz'dan önce Maliyenin karşılayamadığı bazı hususî masraflar için Batı Cephesi Komutanlığı emrine vermişti. Yunanlıların kaçarken yakıp yıktıkları savaş alanında aç ve açıkta kalan zavallılara yapılan yardım da, Paşa'nın ordu ile beraber İzmir yolunda iken verdiği emirle yine bu paradan yapılmıştı. Zaferden sonra, beş yüz bin liranın üç yüz seksen küsur bin lirası, İcra Vekilleri Heyeti kararıyla kendisine iade olunmuştu. Atatürk, bu paranın memleket hesabına en hayırlı, en faydalı şekilde nasıl ve nerede kullanılabileceğini düşünüyordu. Bu sırada kendisine bir Millî Bankanın kurulması zaruretinden bahsedilmişti; zaten O da yabancı malî müesseselerin, bu arada bilhassa Osmanlı Bankası'nın, hazine ile yakından alâkası olmasına rağmen, Cumhuriyet Hükümetine karşı takındığı mütehakkim tavırdan teessür duymakta, böyle bir millî müesseseye olan ihtiyacı çok derinden hissetmekteydi. Binaenaleyh derhal kararını verdi; elindeki paranın iki yüz elli bin lirasını temel sermaye olarak bu işe tahsis etti ve ayrıca toplanan sermayenin katılması ile şimdiki büyük ve itibarlı malî müessesemiz, Türkiye İş Bankası vücut buldu. Atatürk, yardım parasının elinde kalan kısmı ile de ziraat sahasında çalışmayı muvafık görmüştü." Bkz., Hasan Rıza Soyak, Atatürk'ten Hatıralar, II, Yapı ve Kredi Bankası Yayınları, İstanbul 1973, s. 684–685; Hindistan Müslümanlarından gelen paranın Mustafa Kemal Paşa tarafından kullanımı ile ilgili olarak ayrıca bkz., Alptekin Müderrisoğlu, Kurtuluş Savaşının Malî Kaynakları, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1990, s. 555–564; Feyzullah Ezer, "Millî Mücadele Sırasında Hint Müslümanlarının Siyasî Desteği ve Ekonomik Yardımları Üzerine Bir Değerlendirme", Fırat Üniversitesi Orta-Doğu Araştırmaları Dergisi, II / 1 (Ocak 2004), s. 76–77.

⁶ Şerafettin Turan, Türk Devrim Tarihi, 3. Kitap, (İkinci Bölüm): Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923–1938), Ankara 1996, s. 217–218.

⁷ Atatürk'ün, Orman Çiftliği'ni nasıl satın aldığına ilişkin geniş bilgi için bkz., İzzet Öztoprak, Atatürk Orman Çiftliği'nin Tarihi, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2006, s. 21–23.

⁸ Ekrem Üzümeri, Atatürk Orman Çiftliği, İstanbul Matbaası, İstanbul 1953, s. 5; Atatürk'ün Sırdaşı Kılıç Ali'nin Anıları, (Derleyen: Hulûsi Turgut), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 9.bs., İstanbul 2007, s. 311.

Atatürk, bu çorak topraklarda bir çiftlik kurmak isterken, kurulacak çiftliği kendisine mülk edinmeyi hiçbir zaman düşünmemiştir. Aksine O, bu çiftliği Ankara'yı bozkırlıktan kurtaracak bir teşebbüs, Türk köylüsüne bir numune olarak görmüştür.⁹ Atatürk bu şekilde “*Türk'ün, imkânsız imkânlı hale getiren kudretini, dünyaya bir kere daha tekrar etmek*” istemiştir.¹⁰ Bu amaç doğrultusunda da Ankara'nın bozkırında satın aldığı bu çorak arazide, bizzat kendisi çalışarak, büyük bir çiftlik kurmayı başarmıştır.¹¹

Ankara'daki Orman Çiftliği'nde, Atatürk'ün gözetimi altında, çoğunluğunu genç, enerjik, idealist bir grup ziraatçı tarafından büyük çabalar harcanarak ülke için çok önemli başarılar elde edilmiştir. Çiftlikte, yeni yöntemler ile tarım ve hayvancılık için uygun ortam hazırlanmış; pastörize süt, tereyağı, yoğurt ve peynir üretim tesisleri kurulmuştur. Bunlara ek olarak bağlar, sebze ve meyve bahçeleri halkın istifadesine sunulmuştur. Çiftliklerden elde edilen gelir ise yine bu çiftliklerin ihtiyaçları için harcanmıştır.¹²

Atatürk, kurmuş olduğu çiftlikleri hiçbir zaman ihmal etmemiş, sürekli olarak bu çiftliklerle meşgul olmuştur. Bu yüzden zaman zaman kendisini çiftçi olarak da takdim etmiştir. Nitekim 1925 yılında Kastamonu'ya yaptığı ziyaret sırasında hem çiftçiliğini hem de tarımda modernizasyonun gerekliliğini şu şekilde ifade etmiştir: “*Ben de çiftçi olduğumdan biliyorum, makinesiz ziraat olmaz. El emeği güçtür. Birleşiniz, birliklerle makine alırsınız. Senede yüz dönüm çalışır, on misli eker, yüz misli elde edersiniz. Bir de toprağa sevdiği tohumu bulup atmalıdır. Memleketimiz*

⁹ Falih Rıfkı Atay, Çankaya, Pozitif Yayınları, İstanbul 2004, s. 538; Şevket Süreyya Aydemir, Tek Adam: Mustafa Kemal (1922-1938), III, Remzi Kitabevi, 3.bs., İstanbul 1969, s. 312.

¹⁰ Turgut Güreer, Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Güreer, Güreer Yayınları, 5.bs., İstanbul 2007, s. 359; Asım Us, Asım Us 1930-1950: Atatürk, İnönü, İkinci Dünya Harbi ve Demokrasi Rejimine Giriş Devri Hatıraları, Vakıf Matbaası, İstanbul 1966, s. 145.

¹¹ Jorge Blanco Villalta, Atatürk, (Çeviren: Fatih Özsu), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1982, s. 656-657; Atatürk Ankara'da kurmuş olduğu Orman çiftliği ile her zaman iftihar etmiştir. Bu yüzden ki Ankara'ya gelen yabancı devlet adamlarını Orman Çiftliği'nde ağırlamıştır. Nitekim Atatürk, 1932 yılında Türkiye'yi ziyaret eden Amerika Birleşik Devletleri Genelkurmay Başkanı General Douglas McArthur'u da Orman Çiftliğindeki Marmara Köşkü'nde ağırlamıştır. Atatürk burada, Orman Çiftliği'nin kuruluşuyla ilgili olarak General McArthur'a, “buranın yedi sene evvel çıplak ve bataklık bir yer olduğunu, işe bir aygır ve iki küçük traktörle başlanılmış olduğunu ve bunun müteredditlere Ankara'da yerleşmenin mümkün olduğunu ispat maksadı ile yaptığımı” söylemiştir. Bkz., Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 1.3.1.

¹² H. R. Soyak, Atatürk'ten Hatıralar, II, s. 685.

çiftçi memleketi olmaya henüz istihkak kesb etmemiştir. Ziraat memleketi olacağız. Bu da ancak makineli ziraatla olur."¹³

1-ATATÜRK'ÜN ÇİFTLİK VE ARAZİLERİNİ DEVLET HAZİNESİNE BAĞIŞLAMASI

Atatürk, kurduğu çiftlikleri geliştirip belirli bir seviyeye getirdikten sonra, kurucusu olduğu Cumhuriyet Halk Partisi'ne bağışlamayı düşünmüştür. Hatta bu düşüncesini, 1927 yılındaki parti kurultayında da açıklamıştır.¹⁴ Ancak Atatürk'ün tek yasal varisi olan kız kardeşi Makbule Atadan'ın, kendisine ait olan bu mal ve mülkleri üzerinde, o günkü Medenî Kanun'a göre, mahfuz hissesi bulunmaktaydı. Dolayısıyla Atatürk, çiftliklerini Cumhuriyet Halk Partisi'ne kanunen bağışlamaya imkân bulamamış, daha sonra da bu kararından vazgeçmiştir.¹⁵

Ancak Atatürk, çiftliklerini bağışlama düşüncesinden hiçbir zaman vazgeçmemiştir. Nitekim bu düşüncesini, aradan yaklaşık on yıl geçtikten sonra, yeniden gündeme getirmiştir. 1937 yılının Haziran ayında, İstanbul'dan deniz yolu ile Trabzon'a bir seyahate çıkmadan önce, Başbakan İsmet İnönü ile görüşerek, sahibi olduğu çiftlikleri bütün kuruluş ve varlıklarıyla hazineye bağışlamaya karar verdiğini belirtmiştir.¹⁶ Daha sonra Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri olan Hasan Rıza Soyak'a: "*Sen bu akşam Ankara'ya git; mevcudu tespit edip, bir listesini yap. Ayrıca, başvekilliğe tarafımdan bir mektup hazırla. Mektubun müsveddelerini İsmet Paşa'ya gösterip, mütalâa ve mutabakatını al. Sonra bana telgrafla bildir. Bunları vakit geçirmeden yapmalısın; çünkü meclis kapanmak üzeredir. Ben istiyorum ki, tatilden evvel keyfiyet meclise de arz edilmiş olsun, bunu temin etmelisin!*" şeklinde bir talimat vermiştir.¹⁷

¹³ Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Şapka Devrimi'nde Kastamonu ve İnebolu Seyahatleri (1925), Türkiye İş Bankası Yayını, Ankara 1959, s. 17.

¹⁴ Ş. Turan, Türk Devrim Tarihi, 3. Kitap, (İkinci Bölüm), s. 218.

¹⁵ Atatürk'e ait olan bu çiftliklerin hazineye devrinin sağlanabilmesi için 1933'te 2307 sayılı bir yasa çıkarılarak, Medenî Kanun'un ilgili 452. maddesinin dışında tutulması sağlanmıştır. Bkz., İ. Öztoprak, Atatürk Orman Çiftliği'nin Tarihi, s. 105.

¹⁶ İsmet İnönü, Hatıralar, (Yayıma Hazırlayan: Sabahattin Selek), Bilgi Yayınevi, 2.bs., Ankara 2006, s. 544; İsmet Bozdağ, Bir Çağın Perde Arkası: Atatürk-İnönü İnönü-Bayar Çekişmeleri, Kervan Yayınları, İstanbul 1972, s. 104-107.

¹⁷ H. R. Soyak, Atatürk'ten Hatıralar, II, s. 686-687; İsmet İnönü, hatıralarında Atatürk'ün çiftlikleri hazineye devretmesinin sebeplerinden biri olarak çiftliklerin zarar etmesini göstermektedir. Bkz., İ. İnönü, Hatıralar, s. 544-545; Ancak böyle bir durum söz konusu değildir. Bu çiftlikler arasında en büyük yeri tutan Orman Çiftliği, 1926-1937 yılları arasında sadece 1927 yılında zarar etmiştir. Geniş bilgi için bkz., E. Üzümeri, Atatürk Orman Çiftliği, s. 22.

Atatürk, 10 Haziran 1937'de İzmir Vapuru ile gittiği Trabzon'da halkın büyük coşkusuyla karşılanmıştır.¹⁸ 11 Haziran'da Trabzon vilayet konağı, halkevi, parti merkezi, belediye ve mevki kumandanlığını ziyaret etmiştir.¹⁹ Daha sonra bir toplantı düzenleyerek kentlin sorunları ile ilgili bilgi almıştır.²⁰ Toplantıdan sonra kendisine tahsis edilen Atatürk Köşkü'ne dönmüştür. Burada çiftliklerini Türk milletine bağışlama fikrini yanındakilere: “*Mal ve mülk bana ağırlık veriyor. Bunları millete bağışlamakla ferahlık duyacağım. İnsanın serveti kendi manevi kişiliğinde olmalıdır. Ben büyük millete daha çok şeyler vermek istiyorum...*” şeklindeki oldukça anlamlı sözleriyle açıklamıştır.²¹

Bu sırada Hasan Rıza Soyak Ankara'da, Atatürk'ün emirleri doğrultusunda bir tezkere ve çiftliklerin listesini hazırlayarak, Başbakan İsmet İnönü'ye okumuş; O'nun da olurunu almıştır. Daha sonra tezkereyi ve listeyi telgrafla Trabzon'da bulunan Atatürk'e göndermiştir. Atatürk, Hasan Rıza Soyak'ın gönderdiği telgrafı aldıktan sonra O'na şu talimatı vermiştir: “*Çiftliklerin devri hakkında Başvekâlete yazılan mektup ve merbut listesi muvafıktır. İmza tahtında Başvekil veriniz. Ben aslını imzaladım. Belediye ve İdarei hususiyelere devredilecek olan emlak için yazdıklarınız münasıptır.*”²²

Atatürk, Trabzon'daki Atatürk Köşkü'nde çiftlik ve arazilerini devlete bağışlamasıyla ilgili söz konusu mektubu davetliler huzurunda okutmuştur. Burada kendisine gösterilen mukabil tezahürattan çok duygulanmıştır.²³

Atatürk'ün çiftliklerin devri ile ilgili olarak başbakanlığa verilmek üzere Hasan Rıza Soyak'a hazırlattığı, kendisinin de olur verdiği 11 Haziran 1937 tarihli tezkere şu şekildedir:

“*Başvekâlete,*

Malum olduğu üzere, ziraat ve zirai iktisat sahasında fennî ve amelî tecrübeler yapmak maksadile, muhtelif zamanlarda, memleketin muhtelif muntakalarında müteaddit çiftlikler tesis etmiştim.

On üç sene devam eden çetin çalışmaları esnasında faaliyetlerini, buldukları iklimin yetiştirdiği her çeşit mahsulâtta başka her nevi ziraat sanatlarına da teşmil eden bu

¹⁸ Mahmut Goloğlu, Milli Mücadelede Trabzon ve Mustafa Kemal Paşa, Trabzon 1981, s. 59; Ulus, 13 Haziran 1937, s. 4.

¹⁹ Ayın Tarihi, No: 43 (Temmuz 1937), s. 31–32; Utkan Kocatürk, Atatürk ve Türk Devrimi Kronolojisi 1918–1938, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1973, s. 387.

²⁰ Ulus, 13 Haziran 1937, s. 4.

²¹ Vural Sözer, Atatürklü Günler, Barajans Yayınları, İstanbul 1998, s. 169–170.

²² BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 2.12.5; H. R. Soyak, Atatürk'ten Hatıralar, II, s. 688.

²³ BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 2.12.8.

müesseseler; ilk senelerden başlayan bütün kazançlarını inkişaflarına sarf ederek büyük küçük müteaddit fabrika ve imalathaneler tesis etmişler, bütün ziraat makina ve aletlerini yerinde ve faydalı şekilde kullanarak bunların hepsini tamir ve mühim bir kısmını yeniden imal edecek tesisat vücudunu getirmişler, yerli ve yabancı birçok hayvan ırkları üzerinde çift ve mahsul bakımından yaptıkları tetkikler neticesinde bunların muhite en elverişli ve verimli olanlarını tesbit etmişler. kooperatif teşkili suretile veya aynı mahiyette başka suretlerle civar köylerle beraber faydalı şekilde çalışmışlar, bir taraftan da iç ve dış piyasalarla daimî ve sıkı temasta bulunmak suretile faaliyetlerini ve istihallerini bunların isteklerine uydurmuşlar ve bu gün her bakımdan verimli, olgun ve çok kıymetli birer varlık haline gelmişlerdir. Çiftliklerin, yerine göre, araziyi ıslah ve tanzim etmek, muhitlerini güzelleştirmek, halka geçecek, eğlenecek ve dinlenecek sıhhi yerler, hilesiz ve nefis gıda maddeleri temin eylemek, bazı yerlerde ihtikârla fiili ve muvaffakiyetli mücadelede bulunmak gibi hizmetleri de zikre şayandır.

Bünyelerinin melanetini ve muvaffakiyetlerinin temelini teşkil eden geniş çalışma ve ticarî esaslar dâhilinde idare edildikleri ve memleketin diğer mıntakalarında da mümasilleri tesis edildiği takdirde tecrübelerini müsbet iş sahasından alan bu müesseselerin; ziraat usullerini düzeltme, istihsalatı artırma ve köyleri kalkındırma yolunda devlete alınan ve alınacak olan tedbirlerin hüsnü intihap ve inkişafına çok müsait birer âmil ve mesnet olacaklarına kani bulunuyorum ve bu kanaatle tasarrufum altındaki bu çiftlikleri, bütün tesisat, hayvanat ve demirbaşlar ile beraber hazineye hediye ediyorum.

Çiftliklerin arazisi ile tesisat ve demirbaşlarını mücmel olarak gösteren bir liste ilişiktir.

Muktazi kanunî muamelesinin yapılmasını dilerim."²⁴

Atatürk'ün başbakanlığa verilmek üzere hazırlattığı tezkerede hazineye bağışladığı çiftliklerin ve arazilerin isimlerinin yer aldığı bir liste yer almıştır. Bu listede yer alan çiftlik ve araziler şunlardır:

"Ankara'da Orman, Yağmurbaba, Balgat, Macun, Güvercinlik, Tabar, Etimesut, Çakırlar çiftliklerinden vücut bulmuş Orman Çiftliği; Yalova'da Millet ve Baltacı çiftlikleri; Silifke'de Tekir ve Şönye çiftlikleri; Dört Yol'da portakal bahçesi ile Karabaşamak çiftliği; Tarsus'ta Piloğlu Çiftliği.

1— Bunlarda mevcut arazi.

a) 582 dönüm çeşitli meyve bahçeleri,

b) 700 dönüm fidanlık, (Buralarda meyveli, meyvesiz muhtelif yaşlarda ve çeşitlerde 650.000 fidan vardır.)

²⁴ BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 2.12.5; Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, IV, Ankara 1964, s. 585-586; İ. Öztoprak, Atatürk Orman Çiftliği'nin Tarihi, s. 153-156; Yunus Nadi, "Büyük Reisin Millete İhdası", Cumhuriyet, 14 Haziran 1937, s. 1, 7.

- c) 400 dönüm amerikan asma fidanlığı, (Burada 560.000 kök bağ çubuğu vardır.)
 d) 220 dönüm bağ, (Burada 88.000 adet bağ omcası vardır.)
 e) 370 dönüm çeşitli sebze yetiştirmeye elverişli bahçe,
 f) 220 dönüm 6.600 ağaçlı zeytinlik,
 h) 27 dönüm 1.654 ağaçlı portakallık,
 i) 15 dönüm kuş konmazlık,
 k) 100 dönüm park ve bahçe,
 l) 2650 dönüm çayır ve yoncalık,
 m) 1450 dönüm yeni tesis edilmiş orman,
 n) 148.000 dönüm kabili ziraat arazi ve mer'alar.
 Yekûn: 154.729 dönüm arazi.

2—Bina ve Tesisat

- a) 45 adet büyük ve küçük idare binası ve ikametgâh, (Bütün mefruşat ve demirbaşlarıyla beraber.)
 b) 7 adet 15.000 baş koyunluk ağıl,
 c) 6 adet Aydos ve Toros yaylalarında tesis edilen mandıralar,
 d) 8 adet at ve sığırlara mahsus ahır,
 e) 7 adet umumi ambar,
 f) 4 adet samanlık ve otluk,
 h) 6 adet hangar ve sundurma,
 i) 4 adet lokanta, gazîno ve eğlence yerleri, lunapark,
 k) 2 adet çeşitli imalât yapan fırın,
 l) 2 adet çiçek ve tezîinat nebatî yetiştirmeye mahsus sera.
 Yekûn: 51 bina.

3—Fabrika ve İmalâthaneler

- a) Bira fabrikası:
 Senede 7.000 hekto litre çeşitli bira yapacak kabiliyette. (Bütün müstemilâtı ile ve bütün işletme levazımı ve mütedavil kıymetlerle beraber)
 b) Malt fabrikası:
 Senede 7.000 hekto litre biraya kâfi gelebilecek miktarda malt imalına kabiliyetli. (Bütün müstemilâtı ve işletme levazımı ile beraber)
 c) Buz fabrikası:
 Günde dört ton buz yapma kabiliyetinde. (Bütün müstemilâtı ve işletme levazımı ile beraber)
 d) Soda ve gazoz fabrikası:
 Günde üç bin şişe soda ve gazoz yapma kabiliyetinde. (Bütün müstemilâtı ve mütedavil kıymetleri ile beraber)
 e) Deri fabrikası:
 Senede 14 bin çeşitli deri imalına elverişli. (Bütün müstemilât ve mütedavil kıymetleri ile beraber)
 f) Ziraat aletleri ve demir fabrikası.

h) Biri Ankara'da diğeri Yalova'da olmak üzere iki modern süt fabrikası:

Her ikisi günde ayrı ayrı 15 bin litre pastörize süt ve bin kilo tereyağı işlemek kabiliyetindedir. (Bunlar da bütün müştemilât ve işletme levazımı ve mütedavil kıymetleri ile beraber)

i) Biri Ankara'da diğeri Yalova'da iki vasi yoğurt imalathanesi.

k) Şarap imalathanesi:

Yılda 80 bin litre şarap imaline elverişli. (Bütün müştemilât ve mütedavil kıymetleriyle beraber)

1) İki taşlı, elektrikle işler bir değirmen. (Bütün müştemilâtı ve mütedavil kıymetleri ile beraber)

m) İstanbul'da bulunan bir çelik fabrikasının yüzde kırk hissesi.

n) Biri Orman Çiftliği'nin, biri Tekir Çiftliği'nin olmak üzere her biri 15'er bin kilo kaşar, bin teneke beyaz peynir, altı yüz teneke tuzlu yağ yapmağa elverişli iki imalathane. (Bütün işletme levazımatı ile beraber)

4— Umumi tesisat

a) Biri Ankara'da diğeri Yalova'da kurulu iki tavuk çiftliği.

b) Yalova'daki çiftliklerde iki hususi iskele ve liman tesisatı.

c) Üçü Ankara'da ve ikisi İstanbul'da beş satış mağazasının bütün tesisat ve demirbaşları.

d) Orman Çiftliği'nde:

Hususi sulama tesisatı, kanalizasyon, telefon tesisatı, elektrik tesisatı, küçük beton köprüler, hususi yollar, içme su tevziyatı şubesi.

Yalova çiftliklerinde:

Hususi su tesisatı, telefon tesisatı, elektrik tesisatı, küçük beton köprüler ve yollar.

Silifke Tekir Çiftliği'nde:

Hususi sulama tesisatı, beton köprüler.

e) Orman çiftliğinde kurulu çiftlik müzesi ve ufak mikyasta hayvanat bahçesi tesisatı. (Bunların işletme levazımı ve bütün demirbaşları)

5— Canlı Umumi Demirbaş:

a) 13.100 baş koyun, (kıvrıkcık, merinos, karagül, karaman ırkları ile bunların melezleri)

b) 443 baş sığır, (Simental, Hollanda, Kırım, Jersey, Görensey, Halep, yerli ırkları ile bunların melezleri, yeni üretilen Orman ve Tekir cinsleri)

c) 69 baş İngiliz, Arap, Macar, yerli ve bunların melezleri, koşum ve binek atları; 58 çoban merkebi,

d) 2.450 baş tavuk. (legorn, rodayland ve yerli ırklar)

6— Umumi Cansız Demirbaş:

a) 16 adet traktör, 13 harman ve biçer döğür makinesi ve bilcümle ziraat işlerini görmekte bulunan ziraat alet ve edevatın tamamı,

b) 35 tonluk bir adet deniz motoru (Yalova Çiftliği),

c) 5 adet çiftliklerin nakliye işlerinde çalıştırılan kamyon ve kamyonet,

- d) 2 adet çiftliklerin umumi servislerinde çalıştırılan binek otomobili,
e) 19 adet çiftliklerin umumi servislerinde çalıştırılan binek ve yük arabası.”²⁵

2-ATATÜRK'ÜN ÇİFTLİK VE ARAZİLERİNİ DEVLET HAZİNESİNE BAĞIŞLAMASININ YANKILARI

Atatürk'ün çiftlik ve arazilerini hazineye bağışladığına dair başbakanlığa yazdığı tezkere, Atatürk'ün telgrafı ile birlikte, Hasan Rıza Soyak tarafından Başbakan İsmet İnönü'ye verilmiştir. İki devlet adamı arasında yapılan görüşme neticesinde, tezkerenin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne arz edilmesi kararlaştırılmıştır.²⁶ Bu görüşmenin akabinde Başbakan İsmet İnönü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na 12 Haziran 1937 tarihli şu yazıyı yazmıştır:

“Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisiğine,

*Reisicumhur Atatürk, tasarruflarında bulunan çiftliklerini hazineye ihda buyurduklarını, mefuf tezkere ile tebliğ buyurmuşlardır. Devletin ziraat politikasında ve memleketin ziraat inkişafında mühim amil olacak kıymet ve ehemmiyette olan bu âlicenâp hareketi şükranla Yüksek Meclisin itulâna arz ederim.”*²⁷

Atatürk'ün çiftlik ve arazilerini devlet hazinesine bağışlaması, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri tarafından takdirle karşılanmıştır. Atatürk'ün başbakanlığa yazdığı tezkere, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde büyük bir heyecanla dinlenmiş ve samimi tezahürlerle uzun uzun alkışlanmıştır.²⁸ Daha sonra kürsüye gelen Başbakan İsmet İnönü bu bağışın anlam ve önemini belirten bir konuşma yapmıştır. İnönü'nün yaptığı bu konuşma şöyledir:

“Muhterem arkadaşlar,

Şimdi büyük sevinç ve heyecanla dinlediğimiz Atatürk'ün teberruu yüksek kıymeti üzerinde ehemmiyetle durulacak çok mühim bir hadisedir. Yüksek heyetinizin ve bütün memleketin dikkatini celbedecektir ki, hazineye intikal etmekte olan bu çiftlikler değeri milyonlar ifade eden bir servet halindedirler. Bu çiftlikleri Atatürk senelerden beri şahsî emeği ile vücuda getirmiştir.

Anadolu ortasında herkesin buradan nasıl bir mamure çıkacağına bedbin bir nazarla baktığı sırada bütün memleket gibi Anadolu ortasında da ilimle ve çalışma ile büyük mamure ve vatandaşlar için büyük servet temin olunabileceğine şahsen misal vermek

²⁵ BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 2.12.5.

²⁶ H. R. Soyak, Atatürk'ten Hatıralar, II, s. 690.

²⁷ BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 2.12.7; Andrew Mango, Atatürk: Modern Türkiye'nin Kurucusu, (Çeviren: Füsün Doruker), Remzi Kitabevi, 6.bs., İstanbul 2007, s. 588.

²⁸ Nejat Saner, Atatürk Dönemi: 19 Altın Yılım Öyküsü, Milliyet Yayınları, İstanbul 1975, s. 117-118.

bevesi senelerden beri kendisini işgal etmekte idi. Çiftliklerin maddeten olan yüksek kıymetleri ancak bu kanaatle ve şahsi çalışma ile temin edilmiştir. Bu eserler meydana çıktuktan ve yüksek değerde oldukları anlaşıldıktan sonra Atatürk bunların maddî kıymetlerine bir lâhza bakmaksızın onları kâmilen devletin istifadesine terk etmesi, bütün vatandaşların bu nokta üzerinde dikkatlerini ve şükranlarını celbetmeğe lâyık görülecektir.

Atatürk her türlü şahsî menfaatlerin kendi şahsına teveccüh edecek her türlü faydaların daima üstünde kalmış ve daima üstünde kalacak olan millî varlıktır.

Bu anlayışına yüksek meclisin ve bütün memleketin iştirak edeceğinde asla tereddüt etmiyorum.

Arkadaşlar, Atatürk'ün bu eserleri vücuda getirdikten sonra bunları hazîneye bedelsiz ve karşılıksız terk etmesinde esaslı ve büyük ve siyasî bir ideali vardır. Millî Mücadele'nin ilk gününden beri bu memleketin kudretini ve servetini köylülerimizin kalkınmasında, zengin ve müreffeh olmasında gördü.

Memleketin vesait ve menabü gayet dar olduğu zamanlarda köylüyü, milletimizin içtimâî kütleleri içinde bilhassa dikkate alınacak onun işleriyle bilhassa uğraşılacak bir mevzu olarak millete ifade etti. İlk günden beri Atatürk bu istikamette yürümektedir.

Dikkat buyurursanız bugün köylülerimizin ve çiftçilerimizin vergi vermek hususunda buldukları vaziyet diğer bütün içtimâî kütlelerden daha müsait bir haldedir. En ağır vergiler içinde bulunan köylü ilk günden beri en ağırdan başlayarak bugüne kadar mütemadiyen külfetini azaltmaktadır. Bu hal hükümet üzerinde hiç şaşmayan siyasî bir istikamet gibi mütemadi çalışmasının ve tesir etmesinin bir neticesidir. Bu istikamette yürüyoruz. Bugün de Atatürk'ün kani olduğu esaslı bir siyaset iktisadî şudur. Bu memleketin kudretinin ve servetinin artması için köylünün vaziyetinin ve iktisadî varlığının yükselmesi lâzımdır.

Tevesül ettiğimiz bütün içtimâî ve endüstriyel tedbirlerin en yüksek semerelerini vermesi memleketin köylüsünde ve ziraatında elde edeceğimiz neticelere bağlıdır. Bunun için birkaç seneden beri köylünün bugünkü çalışmasında daha çok sermaye elde etmesi için, köylünün daha çok kıymetli ve daha yeni vasıtalarla istihsalâtını kuvvetlendirmesi ve genişletebilmesi için Büyük Millet Meclisi ve Cumburiyet Hükümeti tedbir aramakta, kabul tatbik olacak vasıta ve tedbirleri köylüye yaymak işini takip etmektedirler, Atatürk bu mücadelenin başındadır. Onu takip etmekte çok dikkatliyiz, Atatürk bu siyasetin memleket için büyük faydalar getireceğine kat'i olarak kanidir. Düşündü ki çiftlikler hükümetin yeni ziraatı köylüye öğretmesi için çok kıymetli saba ve vasıta olacaklardır, hakikat budur. Memleketimizin muhtelif iklimlerinde çetin ve verimsiz şartlar, altında iyi neticeler ve iyi mahsuller alınmayacağı fikrine karşı Atatürk bunları vücuda getirmiştir. Hepimiz bunları her vesile ile görüyoruz. Bunlar Ziraat Vekâletinin gerek ziraata ve gerek ziraatın endüstrisinde ve her türlü terbiye ve yetiştirme sahalarında girişeceği tecrübeler için kuvvetli mesnet olacaklardır. Hükümet huzurunuzda ve millet huzurunda bu çiftliklerin

bedelsiz ve her türlü şartsız hazineye terk olunmasındaki yüksek kıymeti tebarüz ettirmekte hakikî bir sevinç duymaktadır. Hükümet çiftlikleri alırken bunların iyi halde muhafazasını; daha ziyade inkişaflarının temin edilmesini ve memlekete gerek tecrübeleri yaymakta ve gerek esaslı ve faydalı unsur olmasında çok dikkatli bulunacaktır.

Atatürk'ün çiftçilerimizin refahında ve ziraatın inkişafında şimdiye kadar takip ettiği, şimdiye kadar ibzâl ettiği alâkayı bundan sonra da muhafaza edeceğine kani oluşumuz bizim muvaffakiyete itimadımızın esasıdır. Biz Ziraat Vekâletinde takip olunacak yeni usulün ve yeni faaliyetlerin ana hatlarını izah ettik. Ziraat Vekâleti daha tedbirlerini etraflı bir surette hazırlayarak bir program halinde Atatürk'ün yüksek tasvibine arz edecek ve yüksek tasvibiyle tatbik etmeğe çalışacaktır.

Bu çiftlikleri Atatürk Cumhuriyet Halk Partisi'nin malı olarak saklıyordu Şimdi hazineye terk etmesi, bir defa çiftliklerin köylüler için bir mektep, teşvik edici bir vasıta halinde kullanılması devlet elinde ameli noktai nazardan daha kolay ve daha mümkün olacağını ümit etmesindedir.

İkincisi, Cumhuriyet Halk Partisi'nin bugün memlekette faaliyeti hükümetten ayrı bir siyasî teşekkül olmaktan çıkmış, hükümetle mümteziç milletin ve devletin müşterek bir müessesesi haline girmiş olmasındadır. Bununla Atatürk devleti, firkasını fark etmeyerek firkaya ait olan, firkaya olması düşünülmüş olan malların hazineye iadesinde ayrıca bir âlicenaplak göstermiştir ki, bu da, mensup olmakla müstehir olduğumuz Cumhuriyet Halk Partisi'nin bütün efradı için ancak haz, şeref, sevinç verecektir.

Atatürk, bize bir defa daha kendi buzur ve rahatının, vatandaşların refahında olduğunu söylüyor. Atatürk bize bir defa daha kendi şan ve şerefinin, vatanın şan ve şerefinde ve kudretinde olduğunu gösteriyor.

Arkadaşlar, milletin karşısında sizin yüksek hissiyatınıza tercüman olarak biz de söylüyoruz ki, Atatürk bizim en kıymetli hazinemizdir; O'nun şan ve şerefini biz vatanın kudreti ve şan şerefî sayıyoruz.”²⁹

Başbakan İsmet İnönü'nün yaptığı bu konuşma, meclis genel kurulunda samimi tezahürat ve sürekli alkışlar ile karşılık bulmuştur. İnönü'nün bu konuşmasından sonra söz alan bazı milletvekilleri, Atatürk'ün büyük anlam taşıyan bu hareketi karşısında, en içten şükran ve bağlılık hislerini dile getirmişlerdir.

İnönü'den sonra ilk olarak söz alan Kütahya Milletvekili Mehmet Somer'dir. Somer, Atatürk'ün bugüne kadar Türk milletine hediye ettiği ve her biri diğerinden daha üstün bir değerde bulunan büyük eserlerine işaret ederek:

²⁹ Ayın Tarihi, No: 43, s. 37-39; İsmet İnönü'nün TBMM'deki Konuşmaları 1920-1973, Birinci Cilt (1920-1938), (Derleyen: Ali Rıza Cihan), Türkiye Büyük Millet Meclisi Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 1992, s. 414-416.

“Bu serveti hazineye terk etmekle Atatürk kendisinin servetin fevkinde ne kadar yüksek bir adam olduğunu millete bir defa daha göstermiştir. Kendisine bu kürsüden tazim ve teşekkür hislerimi arz etmekle mübahiyim.” demiştir.

Meclis kürsüsünden genel kurula hitap eden milletvekillerinden bir diğeri de Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce'dir. Refik Şevket İnce: “Çok ablakî ve hakikaten bugün yaşayanlara ve yarın yaşayacaklara verilmiş emsalsiz yeni bir ders karşısında bulunuyoruz.” diyerek, Mustafa Kemal Atatürk'ün bu örnek davranışının önemi üzerinde durmuştur. İnce, sözlerine şöyle devam etmiştir: “İnsan olmak itibarı ile herkesin yüreğinde muayyen bir şeye karşı bağlılık ve bu bağlılıktan doğan ihtiras bulunabilir. Atatürk, bu insan duygusunun fevkinde ihtiras denilen ve insanlara bazen esaslî menfaatlerden dahi uzaklaştırmak ihtimali olan nakiseden ari büyük fedakârlıklarına şabî bir nesli olmak itibarıyla kendisine candan bağlıyız. Atatürk çiftliklerini, fabrikalarını bizim gibi birer mülk telâkki etmiyor; O, mülkü dahi bizim tanıdığımız gibi şahsiyetimizin muhafazası için bir vasıta değil milletine, icabında fayda vermek için toplatılmış vücuda getirilmiş bir vasıta olarak kullanıyor. Büyük işaretiler karşısında bürmet ve muhabbet bağlılık duygularını tatmamak imkânı var mıdır?” İnce, bu büyük hareketin böyle beşeri münasebetlerle mukayesesinin bir hata olacağını kaydederek sözlerini şöyle bitirmiştir: “Bu vesile ile bu fedakârlık karşısında dahi onun gibi çalışacağımıza, evlâtlarımızı tıpkı onun gibi çalışacak vaziyette yetiştireceğimize söz vererek Atatürk'ün bu büyüklüğü önünde bir defa daha eğilirim.”

Bağış ile ilgili konuşmalardan bir diğeri de Refik Şevket İnce'den sonra kürsüye gelen Balıkesir Milletvekili Ahmet Süreyya Örgüevren yapmıştır. Örgüevren, yapmış olduğu konuşmada: “Atatürk Türk'ün içinden çıkan, Türk'ü temsil eden ve bütün varlığını Türk'e veren kutsal bir varlıktır. Büyük bir Türk çocuğu ve Türk milletinin başında eşsiz, büyük ve daimî şefir. Şu halde bütün millet de Atatürk'ün tamamen kendisidir. Verilen Atatürk'ün değil milletindir; veren Atatürk değil millettir. Alan millet değil Atatürk'tür; veren millet değil Atatürk'tür.” demek suretiyle bağış işleminin aslında Atatürk'e yakışan bir davranış olduğunu vurgulamıştır.

Bu konuşmanın ardından Muğla Milletvekili Hüsnü Kitapçı söz almıştır. Hüsnü Kitapçı da yaptığı konuşmada, çorak topraklar üzerinde yarattığı mamurelerle, Türk'e önünde halledemeyeceği çetin hiçbir iş bulunmadığını ve bu inancını bir defa daha telkin eden büyük şefin bu son hareketiyle de Samsun'da karaya çıktığı zaman gösterdiği feragat misaline bir yeni örnek verdiğini belirterek: “Atatürk'ün, fedakârlık ve feragati nefis hususundaki hareketlerinden birini birkaç ay evvel yine burada görmüştük. O vakit Hatay için lâzım gelen tarzda hareket edeceğini ve indelhace her şeyi sarf edeceğini söylemişti. Ve muvaffak oldu. Fakat bir zaman sonra da ikinci bir örnek vermektedir. Milleti yükseltmek, evlâtlarını istediği refaha ulaştırmak için her türlü fedakârlıktan ve çalışmaktan bir an hali kalmayan yüce atamızın önünde huşu ile eğilmek vazifemdir.” demiştir.

Hüsni Kitapçı'dan sonra kürsüye gelen Antalya Milletvekili Rasih Kaplan, bütün şeref meydanlarında Türk'e başbuğluk yapan Atatürk'ün milletinin kalkınma işlerine de daima rehberlik etmiş olduğuna işaret etmiştir. Kaplan, Atatürk'ün bu son hareketiyle yeni bir feragat misali göstermiş olduğunu belirttikten sonra konuşmasını: *"Halkımızın yüzde seksen beşini teşkil eden köylülerimizin kalkınması işi ile büyüğümüz başta olduğu halde hepimiz büyük bir feragatle çalışmağı bir kere daha üzerimize alıyoruz."* sözleriyle bitirmiştir.

Rasih Kaplan'dan sonra Türkiye'nin ilk kadın milletvekillerinden biri olan Erzurum Milletvekili Nakiye Elgün söz alarak kısa bir konuşma yapmıştır. Nakiye Elgün konuşmasında, Türk milletini öncelikle tebrik etmek gerektiğini, bunu da Mustafa Kemal Atatürk'ün sevgisine layık olduğu için yapmak gerektiğini vurgulamıştır. Elgün, bu sevgiye mahzar olan Türk milletinin bir milletvekili olarak kendilerine düşen görevin de Mustafa Kemal Atatürk ve ideallerine yakışır işler yapmanın gerektiğini ifade ederek: *"Atatürk'ümüz semamıza doğduğu günden beri mütemadiyen her manevi sahada bize nur, ışık verdi. Şimdi maddi sahada yarını Türk milletine hediye etmekle onun refahını, onun köylüsünün kalkınmasını emel edindiğini ve onu sevdiğini tebarüz ettirmek istiyor. Ne mullu Türk milletine ki buna mazhar olmuştur."* şeklindeki sözleriyle konuşmasını tamamlamıştır.

Nakiye Elgün'ün yaptığı bu kısa konuşmanın ardından, Samsun Milletvekili Ruşeni Barkın kürsüye gelmiştir. Ruşeni Barkın yaptığı konuşmada, kendisinden önce kürsüye gelmiş olan arkadaşlarının ifade ettikleri duygulardan sonra söz söylemenin güçlüğüne bilmekle beraber, bir noktayı işaret etmekten kendini alamadığını belirterek şunları söylemiştir: *"Atatürk her vakit her şeyi de zekâsını, irfanını, ruhunu her şeyini bu millete bu toprağa hediye etmiştir. Bu son hareketiyle de bize çalışın, yükselin ve her şeyinizi milletinize vermeğı bilin ve öğrenin, ancak bu suretle bütün milletlerin üstünde ölmez bir Türkiye'yi yaratabilirsiniz demektedir."*

Ruşeni Barkın'dan sonra söz alan Afyonkarahisar Milletvekili Berç Türker, Atatürk'ün Türk milletini kurtarmak ve refaha ulaştırmak yolundaki çalışmalarını şükranla ifade ederek bütün yurt içinde büyük şefin yarattığı birliğe dikkati çekmiştir.

Berç Türker'den sonra Gümüşhane Milletvekili Durak Sakarya kürsüye gelerek Atatürk'ün herkesin üstünde şahsi meziyetlerini anlatmıştır.

Meclis Başkanı Abdulhalik Renda, Durak Sakarya'nın konuşmasının ardından, konuşmasını yapması için Ordu Milletvekili Muhittin Baha Pars'ı kürsüye davet etmiştir. Muhittin Baha Pars yapmış olduğu konuşmada; Atatürk'ün millete ve yurda verdiği şeylerin sayılamayacağını, her sahada başarılan ve kazanılan her şeyin onun eseri ve onun hediyesi olduğunu

belirtmiştir. Pars konuşmasını: “O, biz durdukça, millet durdukça başımızda dursun!” diyerek bitirmiştir.

Muhittin Baha Pars’ın oldukça anlamlı bu konuşmasının ardından Manisa Milletvekili Yaşar Özey söz almıştır. Özey, yaptığı konuşmada Atatürk’ün çiftliklerini tabiatla mücadelenin bir timsali olarak gördüğünü belirterek: “Bu eserleri karşısındaki feragatlerinin önünde eğiliyorum.” demiştir.

Daha sonra kürsüye gelen İzmir Milletvekili Benal Arıman da: “Atatürk zaten her şeyini, kalbini, rubunu, düşüncesini, rabatını, gecesini ve gündüzünü bu millete hasretmiş ve vermiştir.” diyerek Atatürk’e şükranlarını sunmuştur.

Arıman’dan sonra söz alan Bolu Milletvekili Cemal Hüsnü Taray: “Çorak yerlerde zengin vahalar yapan Atatürk, bunları bugün milletine hediye etti.” diyerek başladığı sözlerine şöyle devam etmiştir: “Esasen kendisinin maddî ve manevî hangi serveti vardır ki millete hediye edilmemiş olsun, taksim edilen bir millettten, bütün dünyanın hürmet ettiği bir varlık vücuda getiren dâhi millete kendisini feda etmiş değil midir? Çorak addedilen bir memleketten dünyanın hürmet ettiği bir millet yapılarak dünya tarihine hediye eden büyük Atatürk bugün de yine o memleketin muayyen bir sahasında çoraklardan yaptığı feyizli yerleri de millete hediye ediyor. Hiç şüphesiz bununla kendisine has olan büyük dersleri bir defa daha tekrar etmekte, çorak yerlerde milletin kudretiyle neler yapılabileceğini ve Türk köylüsünün bu topraklardaki haklarının ne suretle yerine gelebileceğini göstermektedir. Fakat müsaade buyurunuz da bunlardan daha mühim ve inkılâp tarihimizde hakikaten bir dönüm noktası teşkil etmekte olan bir noktayı da tebarüz ettireyim. Bu vaziyetle Atatürk milleti kurtarmak hususunda yaptığı mücadeleye iştirak etmek şerefini kazanmış Türk inkılâpçılara, Türk inkılâp tarihi önündeki yeni vazifelerine kat’i bir işaret daha yapmışlardır. İnkılâpçıların en ilerisinde, en ileri hareketlerin daima başında ve istikbalin hiçbir taayyün etmemiş en gizli icaplarını bilen en kat’i ve vazih surette sezîp de milletini haberdar ve milletin vazifesini işaret eden büyük Atatürk’ün bu yeni işareti ümit ediyorum ki, Türk inkılâpçıları tarafından, inkılâp tarihi önünde ve yetişen inkılâpçı Türk gençliğine, vazifelerini tamamen tebarüz ettirmiş olacaktır. Büyük Atatürk’ün bütün bu ileri hareketleriyle bizim başımızda bulunması en büyük hazinedir. Ve bize hediye ettikleri büyük hazinede her vakit kendi varlıklarıdır.”

Cemal Hüsnü Taray’dan sonra kürsüye çağırılan İzmir Milletvekili Halil Menteş: “Atatürk’e yakışan bu yeni ve büyük feragat, valanperverliğin, uluvvicenabî misalinin önünde mephut ve mütebeyyîc bulunuyorum. Onun için fazla söz söylemeğe haleti rubiyem mütebammil değildir. Esasen bu büyük misalin mana ve mefhumu her cepbeden büyüktür. Ben böyle şefe nail olduğundan dolayı milletimi bir kere daha bu kürsüden tebrik eder ve yüksek şahsiyetlerine karşı payansız minnet ve tazimlerini bir kere daha sunarım” şeklinde bir konuşma yapmıştır.

Atatürk’ün çiftliklerini hazineye bağışlamasıyla ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde söz alan son milletvekili Sivas Milletvekili İsmail Mehmet

Uğur'dur. İsmail Mehmet Uğur da konuşmasında: “Biz köylüler bahtiyar bir nesiliz. Çünkü Atatürk'ün kurduğu büyük cumhuriyet bizim üzerimize güneş gibi doğmuştur. Atatürk Türk köylüsünü sapanını bırakıp, kapısını kilitleyip çoluk çocuğunu aç bırakarak 8–10 sene askerliğe gitmekten kurtardı. Bugün Türk köylüsü yetimlikten gariplikten, sabıpsızlıktan kurtuldu. Çünkü Atatürk'ümüz vardır. Şunu da arz edeyim ki, Türk milletinin gözbebeği İsmet İnönü, Türk köylüsü binmeğe at, eşek bulamazken bizi şimendifere bindirdi. Şunu sevinçle söylemek isterim ki, bu varlığın karşısında biz daha ne isteriz? Bizze büyüklerimizin varlığı yeter.” diyerek, Cumhuriyet dönemindeki Türk köylüsünün duygu ve düşüncelerini dile getirmiştir.

Meclis kürsüsünden genel kurula hitap eden milletvekillerinin bu konuşmaları sık sık alkışlarla kesilmiştir. Bu konuşmalardan sonra Antalya Milletvekili Dr. Cemal Tunca ve on yedi arkadaşı tarafından verilen aşağıdaki önerge, bütün meclisin sürekli alkışları arasında oybirliği ile kabul edilmiştir.

“Yüksek Reisliğe,

1 — Büyük kurtarıcımız Atatürk, memleketin ziraî kalkınmasına bir yardım olmak üzere yıllardan beri bizzat uğraşarak yetiştirdikleri çiftlikleri ve içinde bulunan fabrika, hayvanat, alât ve sairinin kâffesini hükümetin ziraatın inkişafı ve tekâmülü uğrunda tedbirlerinin muvaffakiyetini kolaylaştırmak gayesi ile devlete ihda buyurduklarını şu anda öğrenmiş bulunuyoruz. Ve Atatürk'ün çok yüksek mana ihtiva eden bu lütuflarının Kamutay'da uyandırdığı derin heyecanı yaşıyoruz.

2 — “Kamutayın minnetle dolu samimî hislerinin ve derin teşekkürlerinin ulu halâskârimıza arzını yüksek riyasetten rica ediyoruz.”³⁰

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Abdülhalik Renda, Meclis'in kararına uyararak, aynı gün (12 Haziran 1937) Trabzon'da bulunan Atatürk'e bir telgraf göndermiştir. Renda, bu telgrafında şu ifadelere yer vermiştir:

“Memleketin ziraî kalkınmasına yardım olmak üzere yıllardan beri bizzat uğraşarak yetiştirdiğiniz çiftlikleri ve içinde bulunan fabrika, hayvanat, alât ve sairinin kâffesini, ziraatın inkişaf ve tekâmülü uğrunda Hükümetçe alınmakta olan tedbirlerin muvaffakiyetini kolaylaştırmak gayesi ile ihda buyurdukları hakkındaki haber, Kamutay'da derin heyecan uyandırmış ve hislerinin ve derin teşekkürlerinin yüksek buzurunuza sunulmasına ittifakla karar verilmiştir. Derin saygularıyla arz ederim.”³¹

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Abdülhalik Renda'nın teşekkür telgrafına Atatürk, Başbakan İsmet İnönü vasıtasıyla teşekkür ederek: “Yapılan bir vazifedir.” şeklinde mütevazı ancak son derece anlamlı bir cevap vermiştir.³²

³⁰ Ayın Tarihi, No: 43, s. 39–43.

³¹ H. R. Soyak, Atatürk'ten Hatıralar, II, s. 693–696.

³² BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 2.12.11.

Diğer taraftan Başbakan İsmet İnönü de 12 Haziran 1937'de Atatürk'e hükümet adına bir telgraf göndermiştir. İnönü'nün bu telgrafı ise şöyledir:

“Atatürk'ün Yüce Huzuruna,

On beş seneden beri sebatlı ve bilgili çalışmanızın eseri olan ve her biri kıymetli bir mamure olan çiftliklerinizi hazineye hediye buyurduğunuz Cumhuriyet Hükümeti tazim hisleri ile karşılamıştır. Bu suretle de hükümete gösterdiğiniz yüksek müzabereye şükranlarımızı sunarım. Bu kıymetli eserlerin sizin daima refahını düşündüğümüz köylümüze numune ve mektep olarak çok faydalı ve hayırlı olacaklarına imanımız vardır. Büyük Millet Meclisi âlicenap teberruunuzu heyecan ile telakki etti. Milletın hayrı ve varlığı içinde kaynamış olan yüce varlığınızı hükümetin ve bütün milletin en aziz varlığı saydığını en geniş tazimi hisleri ile arz ederim.”³³

Atatürk, sahip olduğu çiftlikleri devlete bağışlaması dolayısıyla, kendisine hükümet adına teşekkür eden İsmet İnönü'ye 13 Haziran 1937 tarihinde mukabil teşekkür telgrafı göndermiştir. Bu teşekkür telgrafında Atatürk şu ifadeleri kullanmıştır:

“Başvekil İsmet İnönü'ne,

Hatırlarsınız, Türk köylüsü, Türkün efendisi olduğunu söylediğim zamanı. Ben o efendinin arzı ve iradesi altında senelerden beri çalışmış olan bir hadimim. Şimdi beni çok heyecana getiren hadise, Türk köylüsüne naçizane olsa da ufak bir vazife yapmış olduğumdur. Milletın yüksek mümessiller beyeti; bunu iyi görmüş ve kabul etmişlerse benim için ne unutulmaz bir saadet hatırasını bana vermişlerdir... Bundan dolayı çok yüksek zevkle millet, memleket ve Cumhuriyet Hükümeti'ne yapmağa mecbur olduğum vazifelerden en basiti karşısında gösterilmiş olan teveccübten, takdirden ne kadar mütebassis olduğumu ifadeye muktedir değilim. Mevzu bahis olan hediye, yüksek Türk milletine benim asıl vermediği düşündüğüm hediye karşısında hiçbir kıymeti haiz değildir. Ben, icap ettiği zaman en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim.”³⁴

Atatürk'ün kurucusu olduğu Cumhuriyet Halk Partisi de Atatürk'ün bu örnek davranışına duyarsız kalmamıştır. Nitekim Atatürk'ün çiftlik ve arazilerini hazineye bağışladığını belirten telgraf örneklerini bütün teşkilatlarına dağıtmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin il yönetim kurulları da Atatürk'ün milletine olan sevgisinin bir nişanesi olduğunu belirttikleri bir yazıyı bu telgraf örneğine ekledikten sonra çoğaltıp bütün köy ve kasabalara dağıtmışlardır.³⁵

³³ BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 2.12.10.

³⁴ BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 2.12.10; Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, IV, s. 589-590.

³⁵ BCA, Fon Kodu: 490.1.0.0, Yer No: 228.902.1.

3-ÇİFTLİK VE ARAZİLERİN HAZİNEYE DEVRİYLE İLGİLİ RESMÎ İŞLEMLERİN TAMAMLANMASI

Atatürk'ün çiftlik ve arazilerinin devlet hazinesine devri ile ilgili resmî tescil işlemleri, Atatürk'ün ferağ takrihi alındıktan sonra, hazine adına tamamlanmıştır. Daha sonra bu çiftliklerin; kurucusunun maksat ve gayesine uygun bir şekilde yönetim biçimlerinin düzenlenmesi, devamlı bir gelişim yolunda örnek işletmeler halinde ilerlemelerinin sağlanması için ziraat bir devlet kuruluşunun oluşturulması uygun görülmüştür. Bu amaçla Ziraat Bakanlığı tarafından hazırlanan ve hükümetin 27.12.1937 tarihli toplantısında değişiklikler yapılarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne 28.12.1937 tarihinde dönemin başbakanı Celal Bayar tarafından sunulan kanun tasarısı önce Ziraat Encümeni'nde daha sonra da Bütçe Encümeni'nde görüşülerek 07.01.1938 tarihi itibarıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabul edilmiştir. 13.01.1938 tarihinde yürürlüğe giren 07.01.1938 tarih ve 3308 sayılı "*Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu Hakkında Kanun*" ile bu teşkilâtın kuruluş ve vazifeleri tespit edilmiştir. Bu kanunun, Atatürk'ün Çiftlikleri ile ilgili olarak yer alan 5. maddesi; "*Atatürk'ün 11.06.1937 tarihli mektubu ile hazîneye teberru ettiği menkul ve gayrimenkul mallar ve bunlara ait hak ve vecibeler bu kanunun neşri tarihinden itibaren Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumuna intikal eder.*" şeklindedir.

Resmî tescil için hazırlıklar tamamlandıktan sonra Atatürk, 11.05.1938 tarihinde Atatürk Orman Çiftliği'ndeki Marmara Köşkü'ne gelerek çiftlik ve arazilerini devlet hazinesine, çarşıdaki bazı emlakın de Ankara Belediyesi'ne devriyle ilgili gerekli evrakları imzalamıştır. Böylece Atatürk, tasarrufu altında bulunan çiftlik ve arazileri devlet hazinesine devretmiştir.³⁶

Sonuç

Atatürk, ömrünün önemli bir kısmını savaş meydanlarında Türk milletine ait vatan topraklarını ele geçirmek isteyen düşmanlarla mücadele ederek geçirmiştir. Ancak Atatürk, Türk milleti için sadece savaş meydanlarında mücadele etmemiştir. O, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurduktan sonra da Türk milletini çağdaş uygarlık seviyesine çıkartmak için, birçok alanda mücadeleye devam etmiştir. Atatürk'ün verdiği bu mücadelenin başında da tarım ve hayvancılık alanındaki modern yöntemleri Türk köylüsüne öğretmek gelmiştir.

Atatürk, Ankara'yı Cumhuriyet'i ilan etmeden önce başkent olarak seçmişti. Ancak Ankara, sert bir iklime sahip olan ve çorak toprakların olduğu bir şehirdi. Dolayısıyla Atatürk bu kez de, Ankara'nın çorak topraklarında hem

³⁶ E. Üzümeri, Atatürk Orman Çiftliği, s. 15-17; İ. Öztoprak, Atatürk Orman Çiftliği'nin Tarihi, s.115-117.

yeşil ve modern bir şehir kurmak hem de Türk köylüsüne modern çiftçiliği öğretmek için mücadeleye girişmiştir. Bu amaçla da Ankara'da, Orman Çiftliği'ni kurmuştur.

Büyük Önder, daha önce girdiği bütün mücadelelerde olduğu gibi, Ankara'da tabiat ile girdiği mücadeleyi de kazanmıştır. Birçok kişinin: “*Hiçbir şey yetişmez.*” dediği arazilerde modern Orman Çiftliği'ni kurarak tarım ve hayvancılık alanlarında başarılı çalışmalar gerçekleştirmiştir. Atatürk, Ankara'nın dışında da birçok çiftlik kurarak Türk köylüsüne örnek olmuştur. Kurmuş olduğu bu çiftlikler zamanla kârlı işletmelere, halkın gezip eğlenebileceği parklara ve mesire yerlerine dönüşmüştür.

Atatürk'ün, Türk milleti için verdiği mücadelelerde en önemli güç kaynağı ise vatan ve millet sevgisi olmuştur. Türk milletine bütün çiftlik ve arazilerini bağışlarken bile bunu bir “*vazife*” olarak değerlendirmesi O'ndaki millet sevgisinin en önemli göstergesidir. Bu yüzden de Atatürk, çağdaşı olan liderlerin hiçbirinin esamesi mensup olduğu milletler tarafından anılmazken, Türk milletine duyduğu sevginin karşılığını dün olduğu gibi bugün de milletinden almaya devam etmektedir.

Son olarak şunu söyleyebiliriz ki, siyaseti millete hizmet amacıyla yaptığını iddia edip önemli mevkilere geldikten sonra mal varlıklarını artıranların, Atatürk'ün bu örnek davranışından çıkarmaları gereken çok önemli dersler vardır.

BİBLİYOGRAFYA

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

Aynı Tarihi Dergisi

Cumhuriyet Gazetesi

Ulus Gazetesi

ARUOBA, Çelik, "Cumhuriyet'in Kuruluş Yıllarında Türkiye'nin Tarımsal Yapısı ve Tarıma Yönelik Politikalar", Atatürk Dönemi Ekonomi Politikası ve Türkiye'nin Ekonomik Gelişmesi Semineri, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1982, s. 79-87.

Atatürk'ün Sırdaşı Kılıç Ali'nin Anıları, (Derleyen: Hulûsi Turgut), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 9.bs., İstanbul 2007.

Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, IV, Ankara 1964.

ATAY, Falih Rıfıkı, Çankaya, Pozitif Yayınları, İstanbul 2004.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, Tek Adam: Mustafa Kemal (1922-1938), III, Remzi Kitabevi, 3.bs., İstanbul 1969.

BOZDAĞ, İsmet, Bir Çağın Perde Arkası: Atatürk-İnönü İnönü-Bayar Çekişmeleri, Kervan Yayınları, İstanbul 1972.

DALAY, Fazıl, "Atatürk, Ankara Orman Çiftliği'ni Nasıl ve Niçin Kurdu?", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, IV / 11 (Mart 1988), s. 503-509.

EZER, Feyzullah, "Milli Mücadele Sırasında Hınt Müslümanlarının Siyasi Desteği ve Ekonomik Yardımları Üzerine Bir Değerlendirme", Fırat Üniversitesi Orta-Doğu Araştırmaları Dergisi, II / 1 (Ocak 2004), s. 71-81.

GOLOĞLU, Mahmut, Milli Mücadelede Trabzon ve Mustafa Kemal Paşa, Trabzon 1981.

GÜRER, Turgut, Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Gürer, Gürer Yayınları, 5.bs., İstanbul 2007.

İMECE, Mustafa Selim, Atatürk'ün Şapka Devrimi'nde Kastamonu ve İnebolu Seyahatleri (1925), Türkiye İş Bankası Yayını, Ankara 1959.

İNÖNÜ, İsmet, Hatıralar, (Yayıma Hazırlayan: Sabahattin Selek), Bilgi Yayınevi, 2.bs., Ankara 2006.

İsmet İnönü'nün TBMM'deki Konuşmaları 1920-1973, Birinci Cilt (1920-1938), (Derleyen: Ali Rıza Cihan), Türkiye Büyük Millet Meclisi Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 1992.

KOCATÜRK, Utkan, Atatürk ve Türk Devrimi Kronolojisi 1918-1938, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1973.

MANGO, Andrew, Atatürk: Modern Türkiye'nin Kurucusu, (Çeviren: Füsün Doruker), Remzi Kitabevi, 6.bs., İstanbul 2007.

- MÜDERRİSOĞLU, Alptekin, Kurtuluş Savaşının Malî Kaynakları, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1990.
- NADİ, Yunus, "Büyük Reisin Millete İhdası", Cumhuriyet, 14 Haziran 1937, s. 1, 7.
- ÖZTOPRAK, İzzet, Atatürk Orman Çiftliği'nin Tarihi, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2006.
- SANER, Nejat, Atatürk Dönemi: 19 Altın Yılın Öyküsü, Milliyet Yayınları, İstanbul 1975.
- SİLİER, Oya, Türkiye'de Tarımsal Yapının Gelişimi (1923-1938), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 1981.
- SOYAK, Hasan Rıza, Atatürk'ten Hatıralar, II, Yapı ve Kredi Bankası Yayınları, İstanbul 1973.
- SÖZER, Vural, Atatürklü Günler, Barajans Yayınları, İstanbul 1998.
- TEZEL, Yahya S., Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1994.
- TURAN, Şerafettin, Türk Devrim Tarihi, 3. Kitap, (İkinci Bölüm): Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938), Ankara 1996.
- US, Asım, Asım Us 1930-1950: Atatürk, İnönü, İkinci Dünya Harbi ve Demokrasi Rejimine Giriş Devri Hatıraları, Vakıf Matbaası, İstanbul 1966.
- ÜZÜMERİ, Ekrem, Atatürk Orman Çiftliği, İstanbul Matbaası, İstanbul 1953.
- VILLALTA, Jorge Blanco, Atatürk, (Çeviren: Fatih Özsu), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1982.

EKLER

11-6-1937

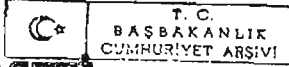
BAŞVEKÂLETE .

Malum olduğu üzere , ziraat ve zirai iktisat sahasında fennî ve emelî tecrübeler yapmak maksadile , muhtelif samanelarda , memleketin muhtelif mantakalarında müteaddit çiftlikler tesis etmiştim .

On üç sene devam eden çetin çalışmaları esnasında faaliyetlerini ; buldukları iklimin yetiştirdiği her çeşit mahsulattan başka her nevi ziraat sanatlarına da teşitil eden bu müesseseler ; ilk senelerden başlayan bütün kazançlarını inkişaflarına sarf ederek büyük küçük müteaddit fabrika ve imalathaneler tesis etmişler , bütün ziraat makına ve aletlerini yerinde ve faydalı şekilde kullanarak bunların hepsini tamir ve mühim bir kısmını yeniden imal edecek tesisat vucude getirmişler , yerli ve yabancı bir çok hayvan ırkları üzerinde çift ve mahsul bakımından yaptıkları tetkikler neticesinde bunların muhite en elverişli ve verimli olanlarını tesbit etmişler, kooperatif teşkili suretile veya aynı mahiyette başka suretlerle civar köylerle beraber faydalı şekilde çalışmışlar , bir taraftan da iç ve dış piyasalarla daimî ve sıkı temasta bulunmak suretile faaliyetlerini ve istihallerini bunların isteklerine uydurmuşlar ve bu gün her bakımdan verimli , olgun ve çok kıymetli birer varlık haline gelmişlerdir.

030	10			2	12	5
-----	----	--	--	---	----	---

Ek 1: Atatürk'ün çiftliklerini devlet hazinesine bağışladığına dair Başvekâlet'e yazdığı yazı ve bağışladığı çiftliklerin isimlerinin yer aldığı listenin ilk sayfası. (BCA, Fon Kodu: 030.10.0.0, Yer No: 2.12 5)

T. C. RİYAZETİ

Çifliklerin , yerine göre , araziyi islah ve tanzim etmek , muhitlerini güzelleştirmek , halka geçecek , eğlenecek ve dinlenecek sıhhi yerler , hilesiz ve nefis gıda maddeleri temin eylemek , bazı yerlerde ihtikarla fiyıl ve muvaffakiyetli mücadelede bulunmak gibi hizmetleri de sikre sayandır .

Bünyelerinin metanetini ve muvaffakiyetlerinin temelini teşkil eden geniş çalıgma ve ticarî esaslar dahilinde idare edildikleri ve memleketin diğer mntakalarında da mümasilieri tesis edildiği taktirde tecrübelerini müsbet iş sahasından alan bu müesseselerin ; ziraat usullerini düzeltme, istikhsaleti artırma ve köyleri kalkındırma yolunda devletçe alınan ve alınacak olan tetbirlerin hüsuüñtiyah ve inkişafına çok müsait birer âmîl ve mesnet olacaklarına kani bulunuyorum ve bu kanaatla tasarrufum altında ki bu çiflikleri , bütün tesisat , hayvanat ve demirbaşlarla beraber hazineye hediye ediyorum .

Çifliklerin arazisi ile tesisat ve demirbaşlarını mücmel olarak gösteren bir liste iligiktir.

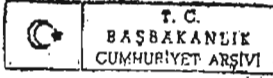
Muktazi kanunî muamelenin yapılmasını dilerim.

M. R. Soyak

K. ATATÜRK

030	10			2	112	5
-----	----	--	--	---	-----	---

2

Orman Çiftliği

Posta Adresi : Ankara Orman Çiftliği
Telgraf Adresi : Ankara Orman Çiftliği
Ankara Orman Çiftliği Tel. No. : 1924
Ankara Bira Fabrikası Tel. No. : 1392

UMUMİ İDARE

SUBELER :

Baltacı çiftliği (Yalova) da
Tekir çiftliği (Silifke) da
Piloğlu çiftliği (Tarsus) da
Portakal çiftliği (Dört Yol) Numaramız

Ankara

Umumi İhtisat

Falâkık Kurumları ve ziy-
metli kütüphaneler, ev-
dar suları, otobüsler, İhtis-
at Kurumu İhtisat, mak-
inü hayvan çiftlikleri.

Şişe fabrikası
Pankrisis suyu, şifalı su,
tereyağı, muhtelif peynirler,
sütlü peynirler.

Bira fabrikası
Ankara bira, Ankara şarabı,
Ankara şarabı, Ankara
sodası.

Tarımsal
muhtelif iktisat, şifalı, laze-
cis yumurtaları.

Yasal meyvencilik, fidan-
cılık, sebzeçilik, çiğnek-
çilik, Çeşitli Avrupa ve
mamul meyveleri.

Ormanlık
Ormanda çirkin yerleri,
tuna park, bol yeşil, bol
yük kesimler, bol su, şifalı,
pantolon, lazece ve parklar

Uzunluk
Her şeyi demir, dönm
şifalı, şifalı, şifalı, şifalı,
kısıtlı şifalı.

Koyunluk
Koyunluk, koyunluk, koyunluk
iç ve dışları, Astarın
devirleri ve mamulleri

Dar fabrikası
Çiftlik tahsisleri, derilerden
çiftlik deri mamulleri.

İktisat
Nimralı Kurum, Jersey, Ge-
rmanyalı ve diğerleri ve mak-
inü, Orman çiftliği tipi

Ağaç
Maor, Arca, İngiliz, irbis-
cinden ve şifalılarından ko-
rum ve diğer meyveleri.

Ankara'daki satış yer-
leri:

Her şeyi çiftlik mamulleri ve
mamulleri satılır.

Telgraf Numaraları :
Teyteler 3078
Koyunluk 3755
Yemen pazarı 3633
Lakona 3116
Keçiler 2296
Burası pazarı 3911
Bira fabrikası 3915
Bira satış yeri 1181
Bira fabrikası tipini 1651

Çiftlik tahsisleri olumsuz
Telgraf :
Ankara'da 2445
Pankrisis 1515
Amerika asma fidanlığı 3523
Orman fidanlığı 1370
Çiftlik tahsisleri 3905
Posta tahsisleri 3284
Jandarma 3001

İktisat tahsisleri
Dahilî tahsisleri :
No. 61 - 65
Telgraf No. 31782
Posta tahsisleri : 615
İktisat tahsisleri - Kurum
satış yerleri
Telgraf No. 41753

Tarih Tarih : 5 Mayıs 1955

Ankara'da , Orman , yağmurbaba , balgat , me-
güvercinlik , tahar , Etimesut , çarşılar çiftliklerinden
vucud bulmuş Orman çiftliği .

Yalovada , Millet ve baltacı çiftlikleri ,
Silifkede , Tekir ve şövalye çiftlikleri .
Dört yolda , portakal bahçesi ile karabasa
çiftliği .

Tarsusda , Piloğlu çiftliği .

1) Bunlarda mevcut arazi :

- A) 582 Dönüm çeşitli meyve bahçeleri .
B) 700 " Fidanlıklar . (Buralarda meyveli ve
meyvesiz muhtelif yaşlarda ve çeşitli
de 650.000 fidan vardır).
C) 400 " Amerikan asma fidanlığı ; (Burada 560.
Kök bağ çubuğu vardır) .

10	2	12	5
----	---	----	---

3

 T. C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞIVI T. C.		Trabzon		Telgraf Merkezi numarası		35	
		Sifreleme tarihi 12/6/937		Kaleme geldiği tarih 12/6/937			
DAHİLİYE VEKÂLETİ Husulî Kaleme Müdürlüğü		№ Seyahat. 12		Açıldığı tarih E.Güven		12/6/937	
Dahiliye Vekâletine							
Başvekil İsmet İnönü'ne							
<p>Atatürk, Çiftliklerinin ve arazi ve emlakinin devlete inşesi hakkındaki mektubunu Atatürk büşünde davetliler muvacehesinde okuttu. Hareketten ve mukabil tezahürattan çok mütehasıs oldu. Hareketin milli muhitte geniş tarzda neşri Atatürk'ü mütehasıs edeceğini arzederim.</p> <p style="text-align: right;">Dahiliye Vekili Şükrü Kaya</p>							

030 0 2 12 8

Ek 2: Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya'nın, Atatürk'ün sahip olduğu çiftlik ve arazilerini devlet hazinesine bağışlaması ile ilgili olarak Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği telgraf. (BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 2.12.8)

Atatürk'ün yurta bağışlanması - Tel

Öz hususlarından her biri itibarı ve bilgelisi çalışmaları için

olan ve her biri kıymetli bir manevra olan çiftliklerini

hazineye bediye bırakmalarını Cumhuriyet hükümeti taraf

hizmeti için mülkiyet hakkını ve diğer haklarını devrettiler. Bu kararın her zaman için geçerli olduğunu ve bu kararın her zaman için uygulanacağını bildirdiler. Bu kararın her zaman için uygulanacağını bildirdiler. Bu kararın her zaman için uygulanacağını bildirdiler.

ve mülkiyet olarak çok faydalı ve yararlı olacaktır. Bu kararın her zaman için uygulanacağını bildirdiler.

vardır. Bu kararın her zaman için uygulanacağını bildirdiler.

teklifi etmiş. Millîtimin yararına olduğu ve her zaman için uygulanacağını bildirdiler.

030	10			2	12	10
-----	----	--	--	---	----	----

olan yurda bağışlanması için hükümetin ve bütün milletinin en geniş

varlığı saydığı gibi bütün hükümetin ve bütün milletinin en geniş

12.6.37

Ek 3: İsmet İnönü'nün hükümet adına Atatürk'e sahip olduğu çiftlik ve arazilerini devlet hazinesine bağışlamasından dolayı teşekkür etmesi. (BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 2.12.10)

T. C.	C	T. C.	12.6.937	01	030
BASVEKÂLET		BASBAKANLIK			
Hususi Kalem Müdürlüğü					
Sayı :					

TELSİZ

Atatürkün Yüce Huzuruna

Izmir vapurunda

Onbeş senedenberi sebatla ve bilgili çalışmanızın eseri olan ve her biri kıymetli bir mamure olan çifliklerinizi hazineye hediye buyurduğunuz Cumhuriyet hükümeti tazim hisleri ile karşılamaştır. Bu suretle de hükümete gösterdiğimiz yüksek müzaherete şükranlarımızı sunarım.

Bu kıymetli eserlerle Sizin daima refahını düşündüğümüz köylümüze mümine ve mektep olarak çok faydalı ve hayırlı olacaklarına imanımız vardır. Büyük Millet Meclisi alifcenaap teberrunuzunu heyecan ile telekki etti. Milletın hayrı ve varlığı içinde kaynanaş olan Yüce varlığını hükümetin ve bütün milletin en aziz varlığı saydığını en geniş tazim hisleri ile arzederim.

İsmet İnönü

Aslı gibidir

V. A.

Saat 5.30 (sonra)

030	10		2	12	10
-----	----	--	---	----	----

3

TELGRAF

Yol No: 55/1

Servis işaretleri: 47

Adres: Baş Teğmen İsmail Ankaralı

İLK MERKEZ: 35 KELEME: 15 - 13-6-32 770

VERİLDİĞİ: 13-6-32 770

RESMİ: HUSUSİ

ALINDIĞI: 13-6-32 675

ALINDIĞI TARİHİ: 13-6-32

ALINDIĞI SAYI: 13-6-32

İLK MERKEZ NO: 030

YER NO: 10

YOL NO: 12

YER NO: 110

YOL NO: 2

İLK MERKEZ NO: 030

YER NO: 10

YOL NO: 12

YER NO: 110

YOL NO: 2

Hatır karriyeri Türk Köylüleri Türkleri İsmailisi
aldığını Sığıldığını Zamanı Ben o İsmailisi
arzu ve iradeleri altında Seneler den beri Galipmiş
olan Bir Hadimim Şim di Beni Etk Heyecana
getiren Hadise Türk Köylüleri Naciye oldu
sadece Bir Vazife yapmış olduğunu duydum
niyetle teşekkür ederim Her Heyeti Beni iyi görmüş ve

Ek 4: Atatürk'ün sahip olduğu çiftlik ve arazilerini devlet hazinesine bağışlaması haberinin duyulması üzerine, kendisine hükümet adına teşekkür eden İsmet İnönü'ye gönderdiği mukabil teşekkür telgrafı. (BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 2.12.10)

891
14. 3T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Telgrafname

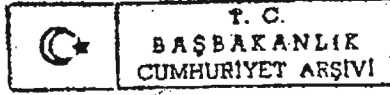
Sayfa

Kabul Etmişlerse Benim için Ne unuttuğumuz Bir
Saadet Hattını Bana Vermişlerdir Bunu da söyleyiş
Lok yürekli millet demektir ve cumhuriyet
Hükümetine yapmaya bekler olduğum Vazifeler
den En Başta Karşında gösterilmiş olan tereddüt
hemen Tark eden ve kadar mütehassıs olduğumuzu
ifadeye mektebin eğitim müdürlüğüne olan Hecliyeye
yürekli Türk milletine Benim aril Vermeye düşünür
gün Hecliyeye Karşında Hiç Bir Kıymeti Haiz
değildir Ben icap ettiği zaman En Büyük Hecliyeye
olmak üzere Türk Milletine Emini Vereceğim

000	10								

Kemal ata Türk 2

T. B. M. M.
IDARE HEYETİ
 Daire Müdürlüğü
 Hususî

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞIVI

B. M. M. Y. R. s. i

R. e. M. tasarı flarında
 hâzır çiftliklerini Hazineye
 ihale bütçelerine, mahluf
 vergileri ile ilgili bütçeleri; Ardış
 Devleti Ziraat politikasında ve
 devleti ziraat politikasında
 mahluf bütçeleri olacak Kurum
 ve kurumlarla bu bütçelerin
 bütçe hareketi Bakanlık
 Yüksek Meclisi'ne itilmesine

030	110			2	12	12	12	12
12.6.72								İsmail

Ek 5: Başbakan İsmet İnönü'nün, Atatürk'ün sahip olduğu çiftlik ve arazilerini devlet hazinesine bağışladığını Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne duyurması. (BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 2.12.7)

T. C. DAHİLİYE VEKÂLETİ Hususi Kalemi Müdürlüğü	T. C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞIVI		Geldiği yer		İzmir vapuru		Telgraf Merkezi numarası		13					
	Sifrenin tarihi			Kaleme geldiği tarih			13.6.937							
12.6.937			Nº			seyahat I4			Açıldığı tarih			13.6.937		
Dahiliye Vekâletine										3				
Başvekil İsmet İnönü'ne														
<p>I) Büyük Millet Meclisi Reisi Renda'nın teşekkür telgrafına Atatürk'ün verdikleri cevabı ikinci maddede derin saygılarla arz ederim.</p> <p>2) C.(Yapılan bir vazifedir)</p> <p style="text-align: right;">K. Atatürk</p> <p style="text-align: right;">Dahiliye vekili Ş. Kaya</p>														

12 12 11

Ek 6: Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Abdulhalik Renda'nın teşekkür telgrafına, Başbakan İsmet İnönü vasıtasıyla gönderdiği teşekkür telgrafı. (BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 2.12.11)

T. C.
Dahiliye Vekâlet
Kulümi Mâbusus
Mudiriyyeti
Sayı

Yazıldığı yer	R. Cümh. Um. Kâ	Telgraf merkezinin numarası
Tarihi	28 / 9 / 1932	kaleme geldi
Numarası		Açıldı
		29/9/1932

Hâfız Vekâletine

ile
I- Gazi Hz. Amerika Erkânıbarbiye Reisî arasındaki mülâka-
tın hülâsası zirde maruzdur:

Amerikalı, Türkiyede gördüğü iyi kabulden teşekkür ve Ame-
rika Reisi Cumhuriyetimizin selâmlarına arz etmiş, Gazi Hz. beyanı
memnuniyet etmiş ve Amerika Reisi Cumhuriyetimize mukabil selâ-
mlarının bildirilmesini söylemiş Amerika'nı Ankarayı meth-
ile on sene sonra büyük ve yâs sene sonra pek büyük bir
şehir olacağını söylemiş, çiftlik hakkında pek takdirkar
lisan kullanmış, Gazi Hz. çiftliğin ~~beş~~ beş, yedi sene evvel
çiplak ve bataklık bir yer olduğunu, işe bir aygır ve iki kü-
çük traktörle bağlanılmış olduğunu ve bunun müteredditlere
Ankara'da yerleşmenin mümkün olduğunu ispat maksadı ile
yaptığını söylemişlerdir. Amerikalı, dünya buhranından
Amerikada on milyon işsiz bulunduğundan ve vaziyetin güc-
lüğünden ve Türkiyede buhran yok denecek kadar hafif ol-
duğundan bahs ve bunun sebebini memleketin bilbassa ziraat
memleketi olmasından görmüştür.

Gazi Hz. dünya ve Amerika buhranının ilim, fen ve gayret
sayesinde çaresi bulunacağını ve vaziyetin normale doğru
gideceğini umit ettiğini ve Türkiyenin buhrandan daha zi-
yade hissedar olmak bahsına bile inkişaf etmiş bir sanayee
malik olmaya ~~kami~~ olacağını söylemişlerdir. Amerika intihâ-
batında tekrar bu günkü firkanın kazanması temennisi tara-
fında gösterilmiştir. Dünyadaki harp tehlikeleri mevzu ba-
his olduğunda Gazi Hz., öntümüzdeki on sene zarfında cihan-
şumul harbin hemen inkânsız olduğunu söylemiş fakat terki
teşlihatın da esaslı olamayacağını, zira emniyetin teessüs
atmemiş olduğunu ifade buyurmuşlardır.

2- Başvekâlet ve Ha. Vekâletine çekilmiştir.

Ri. Cüm. Kâ. Um.

Hikmet

000	10			1	3	1
-----	----	--	--	---	---	---

Ek 7: Atatürk'ün, 1932 yılında Türkiye'yi ziyaret eden Amerika Birleşik Devletleri Genelkurmay Başkanı General Douglas McArthur'a kurmuş olduğu Orman Çiftliği ile ilgili yaptığı açıklama. (BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 1.3.1)

ABSTRACT**ATATÜRK'S DONATION HIS FARM AND ESTATES TO THE NATIONAL TREASURY**

During the years of the foundation of Turkish Republic, agriculture and animal husbandry made up the most important source of subsistence of the country population. However, the methods used in agriculture and animal husbandry were well behind the era. In order to remove this lagging, Atatürk gave importance to agriculture and animal husbandry as of the first years of republic. So, in order to introduce the modern methods in agriculture and animal husbandry to the Turkish villagers, he established farms by purchasing estates in many parts of the country. These farms, showed very important developments in the field of agriculture and animal husbandry over time. Thinking that these farms reached their aims, Atatürk resolved to donate these farms he established to the treasury in 1937. During his visit to Trabzon, he stated that he donated all his farms and estates to the treasury. Atatürk's donation of farm and estates was greatly admired by the public, parliament and government.

Key Words: Atatürk, Farm, Estate, Agriculture and Animal Husbandry, Donation.

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında, ülke nüfusunun en önemli geçim kaynağını tarım ve hayvancılık oluşturmaktaydı. Ancak tarım ve hayvancılık alanında uygulanan yöntemler çağın oldukça gerisinde kalmıştı. Atatürk bu geri kalmışlığı ortadan kaldırmak amacıyla cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren tarım ve hayvancılığa büyük önem vermiştir. Bu yüzden tarım ve hayvancılık alanındaki modern yöntemleri Türk köylüsüne göstermek için ülkenin pek çok yerinde araziler satın alarak çiftlikler kurmuştur. Bu çiftlikler, zamanla tarım ve hayvancılık alanında çok önemli gelişmeler göstermiştir. Atatürk kurduğu bu çiftlikleri, kuruluş amacına ulaştığını düşünerek, 1937 yılında hazineye bağışlamaya karar vermiştir. Trabzon'a yaptığı ziyaret sırasında, bütün çiftlik ve arazilerini hazineye bağışladığını açıklamıştır. Atatürk'ün çiftlik ve arazilerini hazineye bağışlaması halk, meclis ve hükümet tarafından takdirle karşılanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Çiftlik, Arazi, Tarım ve Hayvancılık, Bağış.